

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ
ВГО «СПІЛКА ЗЕМЛЕВПОРЯДНИКІВ УКРАЇНИ»**

**ФОРМУВАННЯ СТАЛОГО
ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

**FORMATION OF SUSTAINABLE
LAND USE: PROBLEMS AND
PROSPECTS**

**Матеріали I Міжнародної
науково-практичної конференції**

19-20 листопада 2020 року

Київ 2020

Дорош О.С.,
д.е.н., проф., Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ

Салюта В.А.,
аспірант, Інститут агроекології і природокористування НААН
України,
м. Київ

Герасименко О.А.,
здобувач, Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ЗЕМЛЯМИ ПІД ПОЛЕЗАХИСНИМИ ЛІСОВИМИ НАСАДЖЕННЯМИ

Майже 40% орних земель України захищають близько 350 тис. га полезахисних і майже 90 тис. га водорегулюючих лісових смуг [1]. Зважаючи на те, що один гектар полезахисної лісосмуги уберегає від суховіїв від 20 до 30 гектарів орних земель, удвічі послаблюється випаровування вологи, отримуємо зростання врожайності сільськогосподарських культур до 15 %. З огляду на зазначене, полезахисне лісорозведення потужним регулятором екологічної безпеки в сільськогосподарському землекористуванні, оскільки виконує кліматорегулювальні, ґрунтозахисні та водоохоронні функції. З метою захисту решти орних земель (60%) при збереженні існуючих полезахисних лісосмуг існує потреба у закладенні нових із врахуванням регіональних умов. Наразі полезахисна лісистість в Україні становить 1,3 %, тоді як науково доведено її оптимальні показники (для Степової зони – від 3,8 до 6,2 %; для Лісостепу – від 2,7 до 4,4%; для Полісся – від 2,4 до 4,5 %) [2].

Через недофінансування державою лісгосподарської галузі не створюються нові полезахисні лісосмуги (тривалий час не заготовляється насіння, не вирощується посадковий матеріал), не ведеться їх моніторинг та облік (із-за чого відсутні відомості про їх кількість і реальний стан), не достатньо впорядкованою є система охорони лісосмуг від незаконних рубок, безконтрольного скидання сміття та пожеж (для цього потрібні значні матеріальні витрати). Стає не вигідно лісгосподарським підприємствам переводити полезахисні лісові насадження на баланс. Наразі ці насадження перебуваючи в державній, колективній чи комунальній власності за відсутності конкретного власника, який несе відповідальність за їх гос-

подарський стан та стан земель на яких вони зростають, використовуються нерационально.

Тому важливо запропонувати варіанти управління полезахисними лісосмугами в ув'язці з децентралізацією влади на місцевому рівні.

Відзначимо, що в деякій мірі це питання частково вирішено в законодавчому полі з прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вирішення питання колективної власності на землю, удосконалення правил землекористування у масивах земель сільськогосподарського призначення, запобігання рейдерству та стимулювання зрошення в Україні» № 2498 — VIII від 10.07.2018 року [3], який набув чинності у 2019 році. Закон передбачає й внесення змін до низки законодавчих актів.

Законом № 2498 закріплена можливість вирішувати проблемні аспекти пов'язані з землями сільськогосподарського призначення з можливістю виготовлення технічної документації із землеустрою щодо інвентаризації масиву земель сільськогосподарського призначення, що стане основою для формування земельних ділянок зайнятих полезахисними лісовими смугами.

Згідно введення статті 37¹ до Земельного кодексу України [4] земельні ділянки зайняті полезахисними лісовими смугами що обмежують масив земель сільськогосподарського призначення, можуть передаватися державним чи комунальним спеціалізованим підприємствам у постійне користування а також фізичним та юридичним особам на правах оренди (з включенням до договору оренди умов утримання смуг і забезпечення виконання ними функцій агролісотехнічної меліорації). З приводу об'єднаних територіальних громад, то ці спільноти наділені правом створення комунального підприємства та закріплення полезахисних лісосмуг у постійному користуванні з подальшою передачею землекористувачам в оренду.

Наразі в Україні у межах територій 95,5% об'єднаних територіальних громад є земельні ділянки під полезахисними лісосмугами. Проте дані за кількісним складом та займаною ними площею наявні лише в 14% громад. Не розроблялася й технічна документація на земельні ділянки під цими насадженнями (в 91,7% цих спільнот). Право власності на земельні ділянки зайняті полезахисними лісовими смугами зареєстровано лише в 7,1% громад, а в 53,8% – статус не визначений [5].

На теперішній час в Україні діє багатовідомча структура користування лісами, лівова частка яких перебуває у користуванні лісгосподарських підприємств Держлісагенства України – 7,6 млн га (73 %). Ліси, що перебувають у комунальній власності складають 1,3 млн га, що становить 13 %. В підпорядкуванні Міністерства оборони перебуває 1 % лісів. Не нада-

них у користування – 7 % (із яких лісові насадження лінійного типу знаходяться на землях запасу і перебувають у жахливому стані).

Наведені дані свідчать про те, що до суб'єктів управління і господарювання, які превалюють у структурі користування лісами відносяться: 1) держава; 2) об'єднані територіальні громади; 3) люди з власними інтересами у цій сфері. Згадані суб'єкти конкурують між собою за дохід від лісових земельних ділянок, що свідчить про потребу у зміні акцентів в управлінні.

Тому пропонуємо кілька варіантів управління землями зайнятих мисливськими лісовими ділянками на місцевому рівні з погляду власника цих земельних ділянок.

Варіант 1. Власники: селищна, міська громади; об'єднана територіальна громада; органи державної влади, які наділені правом розпорядження ними.

Варіант 2. Власники: приватні підприємства; фермери; сільськогосподарські підприємства.

Варіант 3. Власники: державні підприємства; Міністерство освіти і науки України; Національна академія аграрних наук України; Державне агентство автомобільних доріг України, Акціонерне товариство «Українська залізниця»; інші державні інституції.

Запропоновані інноваційні підходи до управління землями зайнятих мисливськими лісовими ділянками знайдуть своє застосування на місцевому рівні, і в межах країни. Водночас, основний акцент має зосереджуватися на створенні комунальних агролісомеліоративних підприємств, які мають реалізовувати більшість функцій спрямованих на охорону та догляд за насадженнями лінійного типу.

Список використаних джерел

1. Проект «Лісосмуги життя» покликаний відновити лісосмуги в Україні <https://dzi.gov.ua/press-centre/news/proekt-lisosmugy-zhyttya-poklykanyj-vidnovyty-lisosmugy-v-ukrayini/>

2. Пилипенко О.І. Системи захисту ґрунтів від ерозії: Підручник / О.І. Пилипенко, В.Ю. Юхновський, М.М. Ведмідь. – К.: «КОВІЦ Златояр», 2004. – 436 с.

3. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вирішення питання колективної власності на землю, удосконалення правил землекористування у масивах земель сільськогосподарського призначення, запобігання рейдерству та стимулювання зрошення в Україні». 2498-VIII, від 10.07.2018 Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2498-19>.

4. Земельний кодекс України. Відомості Верховної Ради України. Редакція від 07.02.2019, підстава - 2666-VIII. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.

5. Лісосмуги від А до Я. Про відновлення та реконструкцію полезахисних лісових смуг в Україні / 18 червня 2020 15:00 - національний круглий стіл <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/3045822-lisosmugi-vid-a-do-a-pro-vidnovlenna-ta-rekonstrukcii-polezahisnih-lisovih-smug-v-ukraini.html>

6. Дорош О.С. Ключова роль землеустрою у плануванні розвитку системи землекористувань у межах територіальних громад / О.С. Дорош, В.А. Фоменко, Д.М. Мельник // Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. – 2018. – №2. – с. 22 – 33. <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2018.02.022>